2022 m. birželio 9 d., ketvirtadienis

P9_TA(2022)0240

Teisinė valstybė ir galimas Lenkijos nacionalinio ekonomikos gaivinimo plano patvirtinimas

2022 m. birželio 9 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl teisinės valstybės ir galimo Lenkijos nacionalinio ekonomikos gaivinimo plano patvirtinimo (2022/2703(RSP))

(2022/C 493/10)

Europos Parlamentas,

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 1 ir 2 straipsnius, 7 straipsnio 1 dalį ir 19 straipsnį,

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją,

— atsižvelgdamas į 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė ([1]) (toliau – EGADP reglamentas),

— atsižvelgdamas į 2017 m. gruodžio 20 d. Komisijos pagrįstą pasiūlymą, teikiamą pagal ES sutarties 7 straipsnio 1 dalį, dėl teisinės valstybės principo Lenkijoje – pasiūlymą dėl Tarybos sprendimo dėl aiškaus pavojaus, kad Lenkijos Respublika gali šiurkščiai pažeisti teisinės valstybės principą, nustatymo (COM(2017)0835),

— atsižvelgdamas į savo 2018 m. kovo 1 d. rezoliuciją dėl Komisijos sprendimo pasinaudoti ES sutarties 7 straipsnio 1 dalimi dėl padėties Lenkijoje ([2]),

— atsižvelgdamas į 2022 m. gegužės 23 d. Komisijos rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl 2022 m. Lenkijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2022 m. Lenkijos konvergencijos programos (COM(2022)0622) (toliau – 2022 m. Europos semestro konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos),

— atsižvelgdamas į savo 2020 m. rugsėjo 17 d. rezoliuciją dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl aiškaus pavojaus, kad Lenkijos Respublika gali šiurkščiai pažeisti teisinės valstybės principą, nustatymo ([3]),

— atsižvelgdamas į 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo (Teisinės valstybės sąlygų reglamentas),

— atsižvelgdamas į savo 2021 m. birželio 24 d. rezoliuciją dėl Komisijos 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos ([4]),

— atsižvelgdamas į savo 2021 m. liepos 8 d. rezoliuciją dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo taikymo gairių parengimo ([5]),

— atsižvelgdamas į savo 2021 m. rugsėjo 16 d. rezoliuciją dėl žiniasklaidos laisvės ir toliau blogėjančios teisinės valstybės padėties Lenkijoje ([6]),

— atsižvelgdamas į savo 2021 m. spalio 21 d. rezoliuciją dėl teisinės valstybės krizės Lenkijoje ir ES teisės viršenybės ([7]),

([1]) OL L 57, 2021 2 18, p. 17.
([2]) OL C 129, 2019 4 5, p. 13.
([3]) OL C 385, 2021 9 22, p. 317.
([4]) OL C 81, 2022 2 18, p. 27.
([5]) OL C 99, 2022 3 1, p. 146.
([6]) OL C 117, 2022 3 11, p. 151.
([7]) OL C 184, 2022 5 5, p. 154.

— atsižvelgdamas į savo 2022 m. kovo 10 d. rezoliuciją dėl teisinės valstybės principo ir ES Teisingumo Teismo sprendimo pasekmių ([8]),

— atsižvelgdamas į savo 2022 m. gegužės 5 d. rezoliuciją dėl pagal ES sutarties 7 straipsnio 1 dalį vykstančių klausymų dėl Lenkijos ir Vengrijos ([9]),

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (Teisingumo Teismas) ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) praktiką,

— atsižvelgdamas į 2022 m. birželio 1 d. Komisijos pasiūlymą dėl Tarybos įgyvendinimo sprendimo dėl Lenkijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano vertinimo patvirtinimo (COM(2022)0268),

— atsižvelgdamas į 2022 m. birželio 7 d. Tarybos ir Komisijos pareiškimą dėl teisinės valstybės ir galimo Lenkijos nacionalinio ekonomikos gaivinimo plano patvirtinimo;

— atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 132 straipsnio 2 ir 4 dalis,

A. kadangi Sąjunga grindžiama pagarbos žmogaus orumui, laisvės, demokratijos, lygybės, teisinės valstybės ir pagarbos žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises, vertybėmis, kaip išdėstyta ES sutarties 2 straipsnyje ir ES pagrindinių teisių chartijoje bei įtvirtinta pagrindinėse tarptautinėse žmogaus teisių sutartyse; kadangi šios vertybės, kurios yra bendros valstybėms narėms ir kurių laikytis visos valstybės narės įsipareigojo laisva valia, yra teisių, kuriomis naudojasi Sąjungos gyventojai, pamatas;

B. kadangi bet koks aiškus šiurkštaus vertybių, nurodytų ES sutarties 2 straipsnyje, pažeidimo valstybėje narėje pavojus nėra susijęs vien su konkrečia valstybe nare, kurioje jis kyla, – toks pavojus daro poveikį ir kitoms valstybėms narėms, jų tarpusavio pasitikėjimui ir pačiam Sąjungos pobūdžiui bei jos institucijų veikimui, taip pat piliečių pagrindinėms teisėms, numatytoms Sąjungos teisėje;

C. kadangi dėl Lenkijos vyriausybės inicijuotų pokyčių, ypač teisingumo sistemoje, labai pablogėjo demokratijos ir teisinės valstybės būklė;

D. kadangi 2022 m. birželio 1 d. Komisijos narių kolegijos priimtas sprendimas dėl pasiūlymo dėl Tarybos įgyvendinimo sprendimo dėl Lenkijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano vertinimo patvirtinimo nebuvo priimtas vienbalsiai;

E. kadangi 2021 m. spalio mėn. plenarinėje sesijoje Komisijos Pirmininkė U. von der Leyen nurodė tris Lenkijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano patvirtinimo sąlygas: panaikinti Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegiją; reformuoti teisėjams taikomas drausmines procedūras; vėl paskirti teisėjus, kurių veiklą suspendavo Drausmės bylų kolegija;

F. kadangi Parlamentas ne kartą ragino Komisiją ir Tarybą nepatvirtinti Lenkijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano projekto, kol Lenkijos vyriausybė visiškai ir tinkamai neįgyvendins ESTT ir tarptautinių teismų sprendimų, ir užtikrinti, kad plano vertinimas būtų atliktas atsižvelgiant į atitinkamas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, visų pirma dėl teismų nepriklausomumo užtikrinimo;

G. kadangi Lenkijoje vis dar vykdomos reformos teisingumo srityje ir neseniai svarstyti pateiktais teisės aktų projektais bei diskutuojamais pasiūlymais nėra veiksmingai išspręsti visi susirūpinimą keliantys klausimai, susiję su teisminių institucijų nepriklausomumu ir drausminėmis procedūromis; kadangi Lenkijos Senatas bando iš dalies pakeisti šiuos pasiūlymus, kad jie atitiktų teismų nepriklausomumo principą; kadangi keliems teisėjams vis dar taikomos drausminės procedūros ir (arba) jie nebuvo grąžinti į darbą;

H. kadangi Lenkijos valdžios institucijos neseniai ėmėsi įvairių priemonių, tiesiogiai prieštaraujančių trims Komisijos pirmininkės nustatytoms sąlygoms, be kita ko, Lenkijos teisėjo nušalinimą nuo pareigų 2022 m. vasario mėn. už Europos teisės ir Europos teismų sprendimų taikymą; kadangi, be to, Lenkijos prezidentas paskyrė daugiau kaip 200 naujų, netinkamai pasiūlytų (Nacionalinės teisėjų tarybos (NTT) siūlymu) vadinamųjų „neoteisėjų“, įskaitant keturių

([8]) Priimti tekstai, P9_TA(2022)0074.
([9]) Priimti tekstai, P9_TA(2022)0204.

teisėjų paskyrimą į Aukščiausiąjį Teismą; kadangi 2022 m. kovo 10 d. teisingumo ministro prašymu politizuotas ir visiškai pavaldus Konstitucinis Teismas (dalyvaujant vadinamiesiems „laikiniesiems teisėjams“) paneigė Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnio galiojimą Lenkijoje, nes suabejojo EŽTT ir Lenkijos teismų gebėjimu nagrinėti teisėjų skyrimo teisingumą ir naujosios Nacionalinės teisėjų tarybos nepriklausomumą;

I. kadangi EGADP reglamente aiškiai nurodomos būtinos nacionalinio plano rengimo, tvirtinimo ir įgyvendinimo sąlygos, ypač 19 straipsnyje ir V priede nurodyti 11 kriterijų, pagal kuriuos Komisija visų pirma turi įvertinti, ar tikimasi, kad atitinkamos valstybės narės pasiūlyta tvarka padės užkirsti kelią korupcijai, sukčiavimui ir interesų konfliktams, juos nustatyti ir ištaisyti naudojant lėšas, suteiktas pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP); kadangi EGADP reglamente reikalaujama, kad už kontrolę ir priežiūrą atsakingos įstaigos turėtų teisinius įgaliojimus ir administracinius gebėjimus nepriklausomai vykdyti savo užduotis, ir kadangi pačiame Tarybos įgyvendinimo sprendimo projekte pabrėžiama, jog veiksminga teisminė apsauga yra būtina vidaus kontrolės sistemos veikimo sąlyga;

J. kadangi 2022 m. Europos semestro konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose Komisija nurodė, jog teisingumo sistemos nepriklausomumas, veiksmingumas ir kokybė yra esminiai elementai ir kad Lenkijoje pablogėjo teisinės valstybės padėtis, o teismų nepriklausomumas tebekelia didelį susirūpinimą – tai pažymėta ir keliuose ESTT ir EŽTT sprendimuose;

K. kadangi 2022 m. Europos semestro konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose Komisija rekomendavo Lenkijai 2022 m. ir 2023 m. imtis veiksmų, be kita ko, siekiant pagerinti investicinę aplinką, visų pirma užtikrinant teismų nepriklausomumą ir veiksmingas viešas konsultacijas bei socialinių partnerių dalyvavimą politikos formavimo procese;

L. kadangi tikimasi, jog EGADP apsaugos ES ekonomiką ir piliečius nuo ūmiausio COVID-19 pandemijos poveikio, taip pat kad ji teigiamai prisidės prie ES ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo ir paskatins žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, jei bus veiksmingai įgyvendinama griežtai laikantis teisinės valstybės ir patikimo ES lėšų finansų valdymo principų;

M. kadangi, Komisijos nuomone, Lenkijos planas apima tarpines reikšmes, susijusias su teisminių institucijų nepriklausomumu, investicinės aplinkos gerinimu ir sąlygų veiksmingam ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimui sudarymui; kadangi lėšos pagal EGADP negali būti išmokėtos tol, kol nebus įrodyta, kad šios tarpinės reikšmės buvo pasiektos;

N. kadangi pagal EGADP reglamento 13 straipsnio 1 dalį joks po 2021 m. gruodžio 31 d. priimtas planas neatitinka išankstinio finansavimo reikalavimų;

1. išreiškia didelį susirūpinimą dėl to, kad 2022 m. birželio 1 d. Komisija teigiamai įvertino 2021 m. gegužės 3 d. Lenkijos pateiktą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, nepaisant esamų ir nuolatinių ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintų vertybių, įskaitant teisinės valstybės principą ir teisminių institucijų nepriklausomumą, pažeidimų, kuriuos daro ši šalis; pakartoja, kad tokių pažeidimų buvimas tinkamai dokumentuotas daugelyje teismo sprendimų, vertinimų ES institucijų pozicijų, įskaitant Parlamento rezoliucijas ir vykdomą procedūrą pagal ES sutarties 7 straipsnio 1 dalį, taip pat kitų tarptautinių organizacijų; primena, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir EŽTT sprendimų laikymasis ir ES teisės viršenybės laikymasis yra nediskutuotini ir negali būti laikomi derybų įrankiu;

2. apgailestauja, kad ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane nustatytomis sąlygomis nenumatoma nedelsiant grąžinti į ankstesnes pareigas visų neteisėtai laikinai nušalintų teisėjų, ir primygtinai ragina Lenkijos vyriausybę gerokai paspartinti jų grąžinimo į ankstesnes pareigas procesą, o Komisiją – stebėti ir palengvinti šį procesą; mano, kad teisminė sprendimo dėl nušalinimo peržiūra gali būti vykdoma tuo metu, kai teisėjai eina savo pareigas; apgailestauja dėl dabartinės praktikos, taikomos kai kuriems teisėjams, kurie buvo perkelti į kitą departamentą ir (arba) buvo priversti išeiti atostogų jiems grįžus arba kurie patyrė panašią taktiką, pažeidžiančią įvairius Lenkijos ir Europos Teismų sprendimus, ir smerkia tokią praktiką;

3. primygtinai ragina Tarybą Lenkijos nacionalinį planą pagal EGADP patvirtinti tik tada, kai ji visapusiškai įvykdys EGADP reglamento reikalavimus, visų pirma jo 22 straipsnį, siekiant apsaugoti Sąjungos finansinius interesus nuo interesų konfliktų ir sukčiavimo, ir visų Europos semestro konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų teisinės valstybės srityje ir kai ji įgyvendins visus atitinkamus Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir EŽTT sprendimus; primena, kad valstybių narių, Europos Sąjungos ir jų valdžios institucijų tarpusavio pripažinimu ir pasitikėjimu grindžiamas bendradarbiavimas negali vykti, jei esama teisės viršenybės principo taikymo trūkumų;

4. primena, kad teisinės valstybės principas ir ES sutarties 2 straipsnio laikymasis yra būtinos sąlygos norint gauti fondo išmokas, kad teisinės valstybės sąlygų mechanizmas yra visapusiškai taikomas EGADP ir kad pagal EGADP neturėtų būti finansuojamos jokios priemonės, prieštaraujančios ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintoms ES vertybėms; primena, kad Komisija privalo labai atidžiai stebėti riziką ES finansiniams interesams įgyvendinant EGADP ir tai, ar nesama teisinės valstybės principų pažeidimų ar galimų pažeidimų, ir nedelsiant imtis veiksmų, jei būtų pažeidžiami ES finansiniai interesai, vadovaujantis Teisinės valstybės sąlygų reglamentu ir EGADP reglamentu;

5. tvirtina, kad tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės, susijusios su Sąjungos finansinių interesų apsauga, tinkamos kontrolės sistemos sukūrimu, teisminių institucijų nepriklausomumu, sukčiavimo, interesų konfliktų ir korupcijos prevencija, nustatymu ir kova su jais, yra būtinos sąlygos ir turi būti pasiektos prieš pateikiant pirmąjį mokėjimo prašymą, ir primena, kad iki jų įvykdymo negalima atlikti jokių mokėjimų pagal EGADP;

6. mano, kad mokėjimai Lenkijai pagal EGADP negali būti atliekami tol, kol nebus visiškai įgyvendinti visi atitinkami Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir EŽTT sprendimai; pabrėžia, kad Komisija ir Taryba yra politiškai atskaitingos Parlamentui dėl savo veiksmų;

7. atkreipia dėmesį į Komisijos sprendimą nustatyti, kad neteisėtos Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos uždarymas ir drausminių funkcijų perdavimas kitai Aukščiausiojo Teismo kolegijai yra viena iš pagrindinių lėšų skyrimo pagal EGADP sąlygų; primygtinai ragina Komisiją prieš išmokant bet kokias lėšų sumas pritaikyti patikimą tikrinimo mechanizmą ir bandomąjį laikotarpį siekiant užtikrinti, kad nauji rūmai atitiktų teisės aktais įsteigto nepriklausomo ir nešališko teismo kriterijus, kaip reikalaujama pagal ES sutarties 19 straipsnį; pabrėžia, kad reikia griežtai laikytis ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatyto tvarkaraščio;

8. primena, kad Lenkija privalo laikytis ESTT nutarties ir vis dar turi mokėti 1 mln. EUR baudą už kiekvieną dieną, kol priims sprendimus, susijusius su Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegija; todėl ragina Komisiją tikrinti drausmės sistemos reformą siekiant užtikrinti, kad ji griežtai atitiktų ESTT sprendimus;

9. apgailestauja, kad tarpinėse reikšmėse neatsižvelgiama į klausimus, susijusius su į neteisėtu Konstituciniu Teismu ir neteisėta Nacionaline teisėjų tarybą, kurie kenkia Nacionalinės teisėjus nešališkumui ir nepriklausomumui; ragina Komisiją šiuo klausimu nedelsiant pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą;

10. apgailestauja, kad trūksta informacijos, ypač Parlamentui, apie Komisijos ir Lenkijos valdžios institucijų derybas; tikisi, kad Komisija greitai ir reguliariai informuos Parlamentą apie visus svarbius pokyčius;

11. taip pat primena, kad teisinės valstybės principo laikymasis ir patikimas ES lėšų finansų valdymas turi būti nuolat vertinami per visą EGADP gyvavimo ciklą ir kad patenkinamai pasiekti orientyrai ir tikslai bei su tuo susiję mokėjimai suponuoja, kad priemonės, susijusios su jau patenkinamai pasiektais orientyrais ir tikslais nebuvo atšauktos; pabrėžia, kad Komisija turi susilaikyti nuo finansavimo išmokėjimo ir, kai taikoma, susigrąžinti lėšas, jei tokios sąlygos nebetenkinamos;

12. primena, kad Komisija, kaip Sutarčių sergėtoja, turėtų naudotis visomis turimomis priemonėmis, kad užtikrintų atitiktį ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintoms vertybėms ir ES teisės viršenybę;

13. primena, kad EGADP tikslas yra skatinti ES ir jos valstybių narių, įskaitant Lenkiją, ekonomikos atsigavimą ir didinti atsparumą; apgailestauja, kad dėl Lenkijos vyriausybės veiksmų EGADP finansavimas dar nepasiekė Lenkijos gyventojų ir regionų;

14. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai, Komisijai ir valstybių narių vyriausybėms bei parlamentams.